

УДК 338.462

Нехайчук Ю.С., Нехайчук Д.В.

ЩОДО УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ВОДОПОСТАЧАННЯ

Основна мета управління дебіторською заборгованістю полягає в мінімізації її розміру та строків інкасації боргу. Система управління дебіторською заборгованістю складатиметься з кредитної політики, що дозволяє максимально ефективно використовувати дебіторську заборгованість як інструмент збільшення продаж, і комплексу заходів, які спрямовані на зниження ризику виникнення простроченої або безнадійної дебіторської заборгованості.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, кредитна політика, прострочена заборгованість, безнадійні та сумнівні борги.

Вступ

У процесі підприємницької діяльності некерована дебіторська заборгованість часто буває однією із причин кризового стану господарюючого суб'єкта. Коли відбувається уповільнення платежів, тобто коли збільшується дебіторська заборгованість, у підприємства зростає вартість її утримання, а, крім цього, уповільнення платежів сигналізує про збільшення рівня безнадійних боргів. Отже, підприємству треба оплачувати роботи, що мали бути оплачені дебіторами, замість того, щоб вкладати гроші у розвиток виробництва.

Постановка завдання

Детальне вивчення та розробка алгоритму управління дебіторською заборгованістю підприємства ВО «Кримводоканал».

ЦІЛЬ СТАТТІ

Розробка комплексного підходу до управління дебіторською заборгованістю ВО «Кримводоканал», який є важливим чинником ефективної фінансової діяльності підприємства. Дана проблема вимагає детального вивчення та подальшої розробки в контексті специфічної діяльності вітчизняних комунальних підприємств.

Виклад основного матеріалу

Проблемі управління дебіторською заборгованістю значну увагу приділено у наукових розробках українських та російських фахівців: І.А. Бланка, Б.О. Жнякіна, Є.О. Іванова, Г.Г. Кірейцева, Л.О. Коваленко, В.В. Краснової, Т. Момота, Л.Л. Носача, Є.С. Стоянової. Автори розглядають питання кредитної політики, менше уваги приділено розробці комплексного підходу щодо управління дебіторською заборгованістю.

Дебіторська заборгованість — це складова оборотного капіталу, яка передбачає певні вимоги до фізичних чи юридичних осіб щодо оплати товарів, продукції, послуг. Велика частка дебіторської заборгованості в загальній структурі активів знижує ліквідність і фінансову стійкість підприємства та підвищує ризик фінансових збитків підприємства. Ефективне управління дебіторською заборгованістю на сучасному етапі є актуальною проблемою для багатьох вітчизняних підприємств. Основна мета управління дебіторською заборгованістю полягає в мінімізації її розміру та строків інкасації боргу.

ЩОДО УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ВОДОПОСТАЧАННЯ

Систему управління дебіторською заборгованістю в економіці прийнято поділяти на два крупних блока: кредитну політику, що дозволяє максимально ефективно використовувати дебіторську заборгованість як інструмент збільшення продаж, і комплекс заходів, які спрямовані на зниження ризику виникнення простроченої або безнадійної дебіторської заборгованості.

Перший блок (кредитна політика) за своєю суттю передбачає обґрунтований вибір величини дебіторської заборгованості, який відбувається за такими етапами.

1. Аналіз дебіторської заборгованості підприємства у попередньому періоді.
2. Обґрунтування принципів кредитної політики відносно покупців послуг.
3. Розрахунок можливої суми фінансових коштів, які інвестуються у дебіторську заборгованість по комерційному кредиту.
4. Формування системи кредитних умов.
5. Розробка стандартів оцінки покупців і диференціація умов надання кредиту.
6. Визначення процедури інкасації дебіторської заборгованості.
7. Забезпечення використання на підприємстві сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості.
8. Побудова ефективних систем контролю за рухом і своєчасною інкасацією дебіторської заборгованості.

Другий блок управління дебіторською заборгованістю виникає за умови, якщо строки та стандарти, встановлені підприємством з надання кредиту покупцям (споживачам), порушені. За умови порушення договірних зобов'язань, строкова дебіторська заборгованість перетворюється на прострочену. Цей блок характеризується некерованістю дебіторської заборгованості і спонтанним виникненням. Саме другий блок є важливим для підприємств сфери водопостачання та водовідведення, адже дебіторська заборгованість у цій сфері формувалася роками і її повернення або хоча б упорядкування є важливою задачею керівництва таких підприємств.

Втілення комплексу заходів, які передбачає другий блок, необхідно розпочати з етапу інвентаризації дебіторської заборгованості, який передбачає можливості її повернення підприємству. На цьому етапі ми виділяємо безнадійну, сумнівну та прострочену дебіторську заборгованість. При цьому важливо правильно розробити критерії віднесення дебіторської заборгованості, яка вже не є строковою, до інших видів дебіторської заборгованості.

Під простроченою дебіторською заборгованістю будемо розуміти заборгованість, яка перевищила строки кредитування, встановлені в договорі, але не перевищує строки позову і її повернення є реальним. Такий вид дебіторської заборгованості поширений і займає найбільш питому вагу в загальній сумі дебіторської заборгованості будь-яких підприємств. Найбільш типовими причинами виникнення такого виду дебіторської заборгованості для населення є нестача коштів для оплати; незручність часу та місця сплати і звірки розрахунків; відсутність нагадувань про сплату. Підприємства не сплачують у випадках нестачі коштів, неможливості вчасно перерахувати кошти.

Сумнівною дебіторською заборгованістю можна вважати таку, яка або є простроченою, але її повернення є сумнівним через певні причини, або яка порушує строки стягнення, але підприємство-боржник її визнає та обіцяє повернути.

Безнадійною дебіторською заборгованістю вважаємо таку, строк стягнення якої минув або ту, яка не може бути повернена через інші причини і її неповернення однозначне.

Розглянемо критерії віднесення дебіторської заборгованості до безнадійної та сумнівної щодо специфіки діяльності підприємств ВО «Кримводоканал». Для цього визначимо особливості їхньої діяльності.

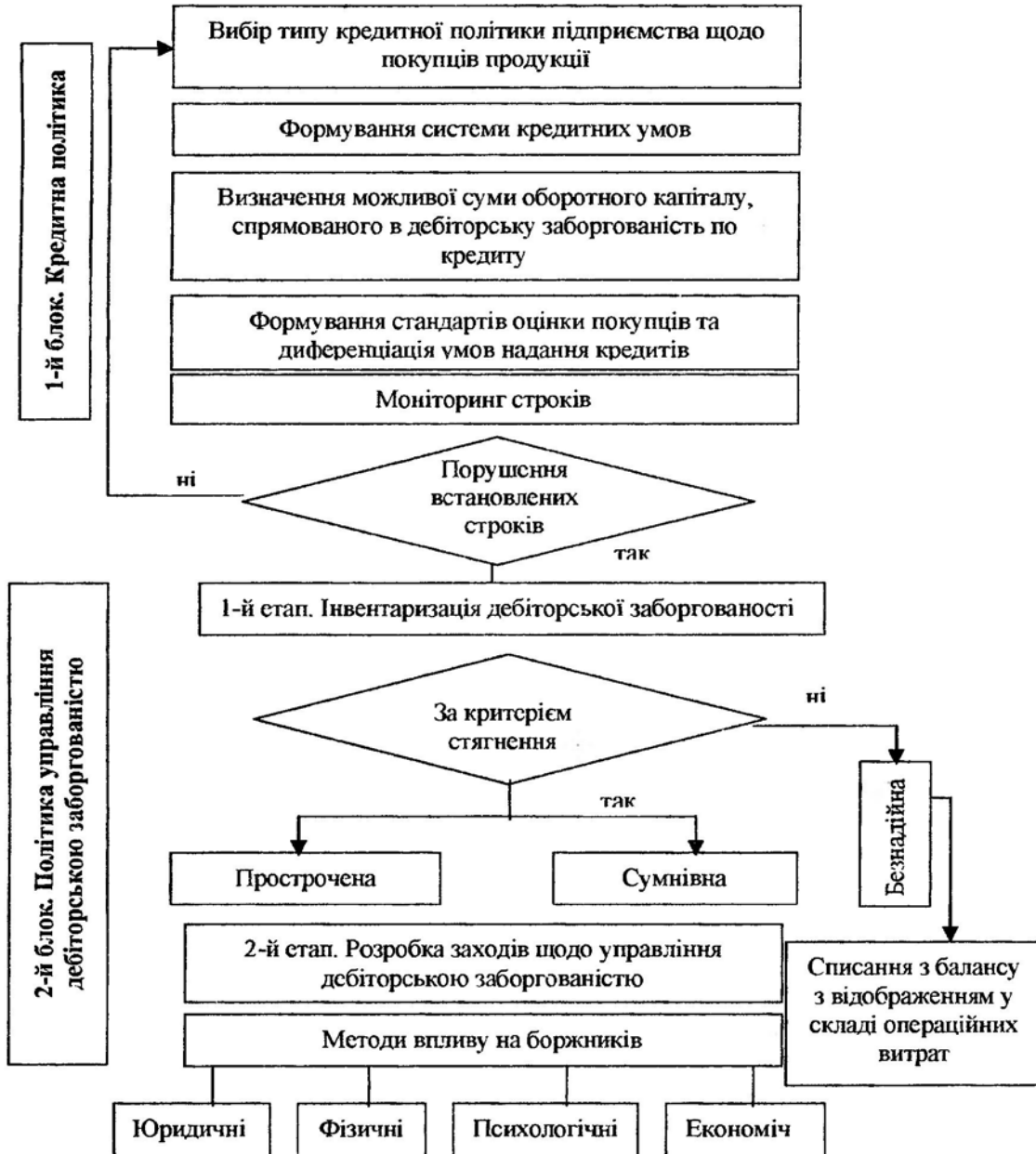

Рис.1. Алгоритм управління дебіторською заборгованістю

ЩОДО УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ВОДОПОСТАЧАННЯ

Першою особливістю діяльності підприємств такого типу є та, що в загальній сумі дебіторської заборгованості найбільшу питому вагу займає населення. Цю особливість необхідно враховувати як при формуванні кредитної політики, так і при встановленні критеріїв визначення безнадійної та сумнівної заборгованості, а також при розробці заходів щодо її стягнення. Важливо при цьому враховувати, що всі ці підприємства є природними монополістами та мають соціальну спрямованість. Це обумовлює вибір методів при управлінні дебіторської заборгованості щодо її стягнення.

Враховуючи наведене, пропонуємо з'ясувати особливості визначення безнадійних та сумнівних боргів. Для цього треба визначити категорії боржників, класифікацію боргів залежно від ситуації та необхідні документи, які підтверджують віднесення цього боргу до однієї з категорій боржників. Борги необхідно визначати окремо для населення та юридичних осіб.

Тільки за наявності правильно та своєчасно оформлених документів можливо провести списання безнадійної заборгованості, яке відбувається згідно з Положенням (Стандарту) бухгалтерського обліку №10, та віднести величину того або іншого боргу до конкретної категорії дебіторської заборгованості.

Виділивши з існуючої дебіторської заборгованості безнадійну, треба розробити заходи щодо скорочення або стягнення простроченої або сумнівної дебіторської заборгованості.

При цьому можуть використовуватися різноманітні методи управління дебіторською заборгованістю, які можна класифікувати на такі групи:

1. Юридичні — претензійна робота, досудове переписування, подача позову в господарський суд.

2. Економічні — фінансові санкції (штраф, пеня, неустойка), передача в заставу майна і майнових прав, призупинення постачань.

3. Психологічні — нагадування по телефону, факсу, пошті, використання ЗМІ чи поширення інформації серед суміжних постачальників, що загрожує боржнику втратою іміджу.

4. Фізичні — арешт майна боржника, вироблений органами державної виконавчої служби чи органами наслідку.

Висновки

Зростання дебіторської заборгованості не завжди оцінюється негативно. Тому необхідно розрізняти нормальну і прострочену заборгованість. Наявність останньої створює фінансові ускладнення, оскільки підприємство буде відчувати нестачу фінансових ресурсів для придбання виробничих запасів, виплати заробітної плати тощо. Крім того, заморожування коштів у дебіторській заборгованості призводить до уповільнення оборотності капіталу. Прострочена дебіторська заборгованість означає також зростання ризику непогашених боргів і зменшення прибутку.

Зростання дебіторської заборгованості призводить до додаткових витрат підприємства, а саме, збільшуються обсяги роботи з дебіторами; подовжується період обороту дебіторської заборгованості; виникають збитки від безнадійної дебіторської заборгованості.

Зменшення дебіторської заборгованості знижує коефіцієнт покриття. Тому фінансові менеджери повинні вирішувати не тільки завдання зниження дебіторської заборгованості, а й її балансування з кредиторською заборгованістю.

Список літератури

1. Бугай В.З., Головка Н.О. Управління дебіторською заборгованістю підприємства. // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємство. – 2007. – № 1. – С. 60-63.
2. Бондаренко О.С. Методика управління портфелем дебіторської заборгованості. // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 4. – С. 17-23.
3. Іванілов О.С., Смачило В.В., Дубровська Є.В. Механізм управління дебіторською заборгованістю підприємства. // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 1. – С. 156-163.
4. Бланк И.А. Управление активами. – К.: Ника-Центр, Эльга – 2002.
5. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посіб. – К.: КНЕУ. – 2003.
6. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. / За ред. проф. Г.Г. Кірейцева. – К.: ЦУЛ. – 2002.

Нехайчук Ю.С., Нехайчук Д.В. Об управлении дебиторской задолженностью предприятий водоснабжения

Основная цель управления дебиторской задолженностью заключается в минимизации ее размера и сроков инкассации долга. Система управления дебиторской задолженностью состоит из кредитной политики, которая разрешает максимально эффективно использовать дебиторскую задолженность как инструмент увеличения продаж, и комплекса мероприятий, которые направлены на снижение риска возникновения просроченной или безнадежной дебиторской задолженности.

Ключевые слова: дебиторская задолженность, кредитная политика, просроченная задолженность, безнадежные и сомнительные долги.

Nekhaychuk U.S., Nekhaychuk D.V. About a management an account receivable of water enterprises

The primary purpose of management an account receivable consists in minimization of its size and terms of collection long. The control an account receivable system consists of credit politic which settles maximally effectively to use an account receivable as instrument of increase sale, and complex of measures which arc directed on the decline of risk of origin of overdue or hopeless account receivable.

Key words: account receivable, credit politic, overdue debt, bad and doubtful debts.

Стаття надійшла до редакції 01.11.2007